

Forfatter: Kidde, Harald

Titel: Udrag fra Jærnet

Citation: Kidde, Harald: "Jærnet", i Kidde, Harald: *Jærnet*, udg. af Knud Bjarne Gjesing ; Thomas Riis , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, isamarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1990, s. 407. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kidde04ny-shoot-idm140608063931968/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Jærnet

finske hærs rømning af Finland. De sidste tropper overskred grænsen til Sverige 13. december 1808, den finske hær overvintrede i egnen om Tornedå og led hårdt af sygdom, kulde og mangel på levnedsmidler.

I håb om at tvinge Sverige til fred angreb Rusland i marts 1809 på tre fronter: I Norrland over land, over Kvarkens is mellem Finland og *Umeå* under ledelse af Barclay de Tolly, mens den russiske hovedstyrke gik over isen mod *Åland*; det lykkedes den svenske hær under Georg Carl von Döbeln (1758-1820) at trække sig over til Grisslehamn på fastlandet 17. marts 1809, stort set uden tab. Om sommeren kæmpedes der især i omegnen af *Umeå* uden at en militær afgørelse blev nået. Begge de krigsførende regeringer var dog klar over nødvendigheden af fred, der blev indgået i Fredrikshamn (Hamina) 17. september 1809; Åland, Finland og området frem til den nuværende svensk-finske grænse blev afstået til Rusland. Allerede i februar 1809 havde czar Alexander I (f. 1777, regerede 1801-25) indkaldt til finsk stændermøde i *Borgå* (Porvoo), der fandt sted i marts-juli. Alexander bekræftede Finlands forfatning og religion og hyldedes til gengæld af stænderne.

Efter afsættelsen af Gustav IV Adolf var den norske oberstbefalende Christian August i 1809 blevet valgt til svensk tronfølger, men døde, formentlig af et slagtilfælde, i 1810. Som ny tronfølger valgte rigsdagen samme år den franske officer Jean-Baptiste Bernadotte (1763-1844), der fra 1818 til sin død regerede Sverige og Norge under navnet Karl XIV Johan.

Da meddelelsen om Norges afståelse til Sverige ved freden i Kiel januar 1814 blev kendt i Norge, indkaldte landets statholder *Christian Frederik* en rigsforsamling, der i april-maj 1814 på Eidsvoll udarbejdede en forfatning og valgte den hidtidige statholder til konge.

I mellemtiden havde Sverige vundet stormagternes anerkendelse af sin erhvervelse af Norge og havde således frie hænder til om nødvendigt med våbenmagt at tvinge nordmændene til at respektere Kielfreden. Sidst i juli 1814 iværksatte Sverige et kombineret flåde- og arméangreb; Bernadotte, hvis korps synes at være brudt op fra Strömstad, var den ene af hærens ledere. Næsten overalt havde svenskerne fremgang; men 4-5. august blev en svensk styrke, der angreb *Kongsvinger*, ved Lier og Skotterud slået tilbage med betydelige tab.